

BASİT USULDE KAYIT, BELGE DÜZENİ VE 2005 YILI TİCARİ KAZANCIN TESPİTİ:

Serdar AYTEKİN
Vergi Denetmen Yardımcısı

Zübeyir BAKMAZ
Vergi Denetmen Yardımcısı

GİRİŞ:

Gelir Vergisi Kanununun 37. maddesinde “her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır.” şeklinde ticari kazancın tanımı yapılmıştır. Ticari kazançlar, Gelir Vergisi Kanununun 2. maddesinde belirtilen 7 gelir unsurundan en önemlisidir.

Ticari ve sınai faaliyetleri esnaf muafılığı kapsamında ele alınan kazanç sahipleri gelir vergisine tabi olmazlar Esnaf muafılığından yararlanmayan ticari kazanç sahipleri ise mevzuatımıza göre gerçek usul ve basit usul olmak üzere iki şekilde vergiye tabi olurlar.

Basit usul kapsamına giren mükellef grubunun düşük gelir seviyesine sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle bu mükellef grubunun karmaşık bir yapıya sahip olan gerçek usulde vergilendirilmesi yerine daha basit ve kolay bir yöntem olan basit usulde vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Basit usul sisteminin mevzuatımızda yer alma sebeplerinden bir diğeri amacı ise ülkemizde belge kullanımını yaygınlaştırmaktır.

Basit usule tabi mükellefler; gerçek kazançları üzerinden vergilendirilmektedir. Mükellefler bu sistemde gerçek kazançlarını, defter kayıt düzeni olmaksızın sadece belgeler üzerinden tespit etmektedir.

A-.BASİT USULDE VERGİLENDİRİLECEKLER:

Gelir Vergisi Kanununun 46. maddesinde, aynı Kanunun 47 ve 48. maddelerinde yer alan genel ve özel şartları toplu olarak taşıyan mükelleflerin basit usulde vergilendirilecekleri belirtilmiştir. Gelir Vergisi Kanununun 47. maddesi basit usule tabi olmanın genel şartlarını ,48. maddesi ise özel şartlarını açıklamaktadır. Basit usulden hiçbir şekilde faydalanamayacak olanlar ise aynı Kanunun 51.maddesinde tespit edilmiştir.

1-Basit Usule Tabi Olmanın Genel Şartları:

Gelir Vergisi Kanununun 47. maddesinde belirtilen genel şartlar bütün basit usul mükelleflerinde aranır. Kanunun aradığı 3 genel şart vardır. İlk olarak, basit usulde vergilendirilen mükelleflerin kendi işyerlerinde bilfiil çalışmalarını veya bulunmalarını şarttır. Ancak, bu mükelleflerin işlerinde yardımcı işçi çalıştırmaları veya çırak kullanmalarını bu şartı bozmayacaktır. Bu şekilde çalıştırılanların ücretleri; Gelir Vergisi Kanununun 64. maddesine istinaden diğer ücret kapsamında vergilendirilecektir. Diğer ücret kapsamında vergilendirilenler vergi karnesi almaya mecburdurlar. Bu şekilde yanında yardımcı işçi çalıştıran basit usul mükellefleri, çalıştırdığı işçilerin vergi karnelerini almalarını ve karnelerinde yazılı vergilerini ödemelerini temin etmeye mecburdur.

Mükellefin seyahat, hastalık, ihtiyarlık, askerlik, tutukluluk ve hükümlülük gibi zaruri ayrılmalar dolayısıyla geçici olarak fiilen işinin başında bulunmaması bu şartı bozmaz. Ölüm halinde iş sahibinin dul eşi veya küçük çocukları namına işe devam olunduğu takdirde bunların bilfiil işinin başında bulunup bulunmamlarına bakılmaz.

İkinci genel koşul; işyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedelinin, kiralanmış olması halinde

yıllık kira bedeli toplamının, büyükşehir belediye sınırları içinde 3.200 YTL'yi, diğer yerlerde 2,300 YTL'yi aşmamasıdır.

Üçüncü genel koşul ise ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmaktır. Basit usulün diğer şartlarını taşıyan bir kimse başka faaliyeti nedeniyle gerçek usulde vergilendiriliyorsa defter düzenine uyum kuramayacağı varsayımının geçerliliği kalmamış olacaktır; dolayısıyla bu kişiler için basit usul kabul edilmemiştir.¹

İkinci ve üçüncü şartlar öteden beri işe devam edenlerde takvim yılı başında ki, yeniden işe başlayanlarda ise işe başlama tarihindeki duruma göre uygulanır.

2-Basit Usule Tabi Olmanın Özel Şartları :

Basit usulde vergilendirilebilmek için Gelir Vergisi Kanununun 47 maddesinde belirtilen genel şartlar ile birlikte aynı Kanunun 48. maddesinde belirtilen özel şartların da taşınması gerekmektedir. Genel şartlara sahip olduğu halde özel şartları taşımayan bir kişi basit usulden yararlanamaz.

Basit usule tabi olmanın özel şartları iş hacmi ile ilgilidir. Bu şartlar Gelir Vergisi Kanununun 48. maddesinde;

1- Satın aldıkları malları olduğu gibi

¹ ÖNCEL, Mualla.KUMRULU,Ahmet.ÇAĞAN,Nami.10 Baskı. ;“Vergi Hukuku”, Turhan Kitabevi, Eylül 2002

veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının 2005 yılı için 47.000 YTL' yi veya yıllık satışları tutarının 66.000 YTL' yi aşmaması,

2- 1 numaralı bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatının 2005 yılı için 23.000 YTL' yi aşmaması,

3- 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının 47.000 YTL' yi aşmaması,

şeklinde açıklanmıştır.

Milli piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kar hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan emtia için, bu maddenin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı hadler yerine ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığınca belirlenecek alım satım hadleri uygulanır.

Mükelleflerin 2005 yılında basit usulden yararlanabilmeleri için alış,satış veya iş hasılatlarının 13.12.2004 tarih ve GVK-28/2004-20 sayılı Gelir Vergisi Sirkülerinde belirtilen hadleri aşmamaması gerekmektedir.

Satış bedeline ilişkin haddin hesabında, peşin tahsil edilen bedel ile tahakkuk eden alacağın toplamı; alış bedeline ilişkin haddin hesabında ise, ödenen bedel ile tahakkuk eden borcun toplamı esas alınacaktır.

3-Basit Usulden Yararlanması **Mümkün Olanlar :**

Herhangi bir şekilde gerçek usulde vergilendirilecek olanlar ve gerçek

usulde vergilendirilen mükellefler, bir daha hiç bir şekilde basit usule dönmeyiz. Bu kişilerin aynı türden iş yapan eş ve çocukları da bu faaliyetleri nedeniyle basit usulden yararlanamazlar. Maliye Bakanlığı; 06.10.1999 tarih ve 2023 sayılı özelgesinde çocuk tabirine açıklık getirmiş ve çocuk tanımına; mükellef ile birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmuş olan evlatların girdiğini belirtmiştir. (Nafaka verilmek suretiyle bakılan, evlat edinilenler ile ana babasını kaybetmiş torunlardan mükellef ile birlikte oturanlar dahil)

Basit usule tabi olmanın genel ve özel şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarına hâiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler, bu talepleri doğrultusunda takip eden ay başından veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler.

Basit usule tabi ticaret erbabından, sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlediği veya kullandığı tespit edilenler, bu hususun kendilerine tebliğ edildiği tarihi takip eden aybaşından itibaren ikinci sınıf tüccarlara ilişkin hükümlere tabi olurlar.

Bunlara ilave olarak Gelir Vergisi Kanununun 51 maddesinde basit usulden hiçbir şekilde yararlanamayacak olanlar belirtilmiştir. Buna göre;

1. Kollektif şirket ortakları ile, komandit şirketlerin komandite ortakları;
 2. İkrazat işleriyle uğraşanlar;
 3. Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar;
 4. Bu Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişi ve kurumlara karşı inşaat ve onarma işini taahhüt edenler ile bu mükelleflere karşı derece derece taahhütte bulunanlar;
 5. Sigorta prodüktörleri;
 6. Her türlü ilan ve reklam işleriyle uğraşanlar veya bu işlere tavassut edenler;
 7. Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar;
 8. Tavassut işi yapanlar (dayıbaşılar hariç);
 9. Maden işletmeleri, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları işletenler;
 10. Şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar ile treyler, çekici ve benzerlerinin sahip veya işleticileri (Yapısı itibariyle sürücüsünden başka ondört ve daha aşağı oturma yeri olan ve insan taşımaya mahsus motorlu kara taşıtları ile yolcu taşıyanlar hariç);
 11. Maliye Bakanlığınca teklif edilen ve Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan iş grupları, sektörler, il ve ilçeler, büyükşehir belediyeleri dahil olmak üzere il ve ilçelerin belediye sınırları (mücavir alanlar dahil), belediyelerin nüfusları, yöreler itibariyle veya sabit bir işyerinde faaliyette bulunulup bulunulmadığına göre gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler;
- Hiçbir şekilde basit usule tabi olamaz.

4- Adi Ortaklıklarda Basit Usule Tabi Olmanın Şartları:

Aynı işte ortak olarak çalışanların basit usulden yararlanmaları için taşımaları gereken genel ve özel şartlar; ortaklığa ait işyeri kirası ile iş hacmi ölçüleri dikkate alınarak belirlenir. Ortaklardan birisi gerçek usule göre gelir vergisine tabi bulunan ortaklıklarda, diğer ortakların ticari kazancı da gerçek usulde tespit olunur.

Adi ortaklık halinde çalışan ve aynı zamanda diğer bir şahsi faaliyeti de bulunan mükellefin, basit usulden yararlanması için aranan genel ve özel şartlar, o kişinin şahsi iş yeri kirasına ve iş hacmine ortaklıktaki hissesine düşen miktarın ilavesi suretiyle belirlenir

Birden fazla adi ortaklığa ortak olunması halinde basit usulden yararlanılması için aranacak genel ve özel şartların aşılp aşılmadığı, o kişinin muhtelif ortaklıklardaki hissesine düşen iş yeri kirası ile iş hacmi ölçülerinin ayrı ayrı toplanması suretiyle belirlenir.

B- BASİT USULDE KAYIT VE BELGE DÜZENİ:

Basit usulde vergilendirilen mükelleflerin defter tutma yükümlülükleri bulunmamaktadır. Basit usule tabi mükellefler, kazancın tespiti ve Vergi Usul Kanununun defter tutma hükümleri hariç, bildirme, vesikalar, muhafaza, ibraz, diğer ödevler ve ceza hükümleri ile bu Kanun ve diğer kanunlarda yer alan ikinci sınıf tüccarlar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bu mükellef-

ler Vergi Usul Kanununun 232. maddesine göre fatura almak ve vermek zorundadırlar.

1. Belgelerin Temini

Basit usule tabi mükellefler kullandıkları belgeleri ve zarfları bağlı oldukları oda veya birliklerden temin edeceklerdir. Vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden belgeler ile zarfların basımı, dağıtımını, izlenmesi ve kayıtlarının tutulması işlemlerinin ilgili mesleki teşekküllerce yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

Mesleki teşekküller kimlere hangi belgeleri verdiklerini, hangi belgelerin kendilerine iade edildiğini mükellefler itibari ile zimmetli kayıtlarında göstereceklerdir. Mükelleflerin belge basımı için vergi dairelerinden izin almalarına gerek bulunmamaktadır. Basımı yapılacak belgelerde Vergi Usul Kanunu ve ilgili mevzuatta yer alan asgari bilgiler ile özel işaret (amblem) bulunacaktır.

Belgelerin basımını yaptıracak ilgili mesleki teşekküller, basımını yaptıkları belgelerin en alt kısmına dipnot şeklinde adı adresi veya basımı yapan matbaa işletmesine ilişkin bilgileri yazdıracaklardır. İlgili mesleki teşekküller belgeleri teslim etmeden önce mükellefin adını, soyadını varsa unvanını bağlı olduğu vergi dairesi ve vergi kimlik numarası ile iş adresini (motorlu taşıt işletenlerde taşıtın plakasını) belirten kaşenin basılmasını sağlayacaklardır.

2. Mükellef Kayıtlarının Tutulacağı Bürolar:

Mükellef kayıtları öncelikle mesleki yönden bağlı olunan odalar bünyesinde kurulacak bürolarda tutulacaktır. Mesleki yönden bağlı oldukları oda bünyesinde büro kurulmamış ise kayıtlar, iş yerlerinin bulunduğu yerdeki diğer meslek odalarında kurulmuş olan bürolarda tutulacaktır. İşyerlerinin bulunduğu yerde bulunan meslek odaları bünyesinde büro kurulmamış ise kayıtlar mükellefin bağlı olduğu odanın öngöreceği yerdeki büro tarafından tutulabilecektir.

Kayıtların tutulacağı bürolarda yetki almış yeterli sayıda meslek mensubunun çalıştırılması zorunludur. Vergilendirmede bütünlüğün bozulmaması yönünden bir büroda kayıtları tutulan mükelleflerin (işyerinin nakli hariç) o takvim yılının sonuna kadar tüm işlemleri aynı büro tarafından yerine getirilecektir.

Ancak, defterdarlık ve birliklerce uygun görülen mükellefler, kayıtlarını kendileri tutabileceklerdir. Bu takdirde vergilendirmeye ilgili ödevlerin tamamı kendileri tarafından yerine getirilecektir.

3-Zarfların Düzenlenmesi

Basit usule tabi mükellefler üç aylık mal alış ve giderleri ile hasılatlarını gösteren belgeleri, (23x32,5) ebadında torba zarflara koyacaklardır.

Bu zarflarla birlikte mükellefe ait kimlik bilgileri (adı, soyadı, baba adı, fa-

aliyet türü, nüfus kaydına ilişkin bilgiler bağlı olduğu vergi dairesi vergi kimlik numarası bağlı olduğu oda ve numarası, ikametgah ve iş adresleri ile telefon numaraları) bir defaya mahsus olmak üzere büroya verilecektir. Daha sonra verilecek zarfların üzerinde mükellefin sadece adı, soyadı ve vergi kimlik numarası ile imzasının bulunması yeterli olacaktır.

4- Belgelerin Teslimi

Basit usulde vergilendirilen mükellefler 1/1/1999 tarihinden itibaren faaliyetlerine ilişkin mal alış ve giderleri ile hasılatlarını gösteren üçer aylık işlemlerine ait belgeleri ayrı torba zarflara koyacaklardır. Zarfları izleyen ayın 10'una kadar kayıtlarının tutulduğu bürolara teslim edecekler veya bürolarda görevli personel tarafından bizzat mükelleflerin işyerlerine gidilerek teslim alınacaktır. İsteyen mükellefler zarflarını bu süreden öncede kayıtlarının tutulduğu büroya verebileceklerdir.

5- Bürolarda Tutulacak Kayıtlar:

Mükelleflerden zarf içinde teslim alınan belgeler, bürolarda bilgisayar ortamına kayıt edilecektir. Bu kayıt sırasında belge bilgileri (Hasılat belgeleri; sıra no, kayıt tarihi, verilen fatura veya vesikanın tarih ve no'su açıklama, satılan emtia bedeli, diğer gelirler, toplam, Mal alış ve gider belgeleri; sıra no, kayıt tarihi, alınan faturanın veya vesikanın tarih ve no'su, açıklama gider tutarı, satın alınan emtia bedeli toplamı) ayrı sütunlarda gösterilecektir.

Bürolar teslim aldıkları bu belgeleri

kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra her bir mükellef için ayrı dosyalarda saklayacaklardır. Bürolarda, her yılın Ocak ayı içinde mükelleflerin dosya ve zarflardaki bilgi ve belgelerine dayanarak 'Hesap Özeti' doldurulacaktır. Hazırlanan hesap özeti verilecek yıllık beyannameye eklenecektir.

6- Muhafaza ve İbraz Yükümlülüğü:

Basit usulde vergilendirilen mükelleflerin, bir takvim yılı içinde aldıkları mallara ve hizmetlere ait alış belgeleri ve yaptıkları giderler ile hasılat belgeleri kayıtlarının tutulduğu bürolarda muhafaza edilecektir. Cari takvim yılına ilişkin belgelerin ibrazı da bu bürolardan talep edilecektir.

Cari takvim yılı kayıtlarının tutulması ve vergilendirmeye ilgili tüm ödevler bürolarca yerine getirilecektir. Yıllık beyannamenin verilmesinden sonra o yıla ilişkin belgeler muhafaza edilmek üzere mükellefe teslim edilecektir. Teslim alınan belgeler ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılı başından başlayarak 5 yıl süre ile mükelleflerce muhafaza edilecektir.

7- Vergi İadesi Kanunu Yönünden Değerlendirme:

Basit usulde vergilendirilen mükelleflerce düzenlenen fatura ve fatura yerine geçen belgeler, 2978 sayılı Vergi İadesi Hakkında Kanun uyarınca vergi iadesine ve Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121. maddesi uyarınca vergi indirimine konu harcama belgesi olarak kabul edilecektir.

C- TİCARİ KAZANCIN TESPİTİ:

Basit usulde ticari kazanç aşağıdaki şekilde tespit edilir:

1- Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır. Bu fark, faaliyetle ilgili olarak alınması ve verilmesi mecburi olan alış ve giderler ile hasılatlara ilişkin belgelerde yazılı tutarlara göre hesaplanacaktır. Kazancın bu şekilde tespiti sırasında emtia ticareti ile uğraşanlarca; hesap dönemi sonundaki emtia mevcudunun değeri hasılat, hesap dönemi başındaki emtia mevcudunun değeri giderlere, ilave edilecektir.

Ancak, işte kullanılan sabit kıymetler gider olarak dikkate alınmayacak ve üzerlerinden amortisman hesaplanmayacaktır. Bu kıymetlerin satışı halinde de; satış bedelleri ticari kazancın tespitinde dikkate alınmayacaktır.

O halde basit usule tabi mükellefler vergiye tabi kazançlarını tespit ederken, emtia satış hasılatından, sadece **sattıkları emtiaların alış bedellerini** ve faaliyet giderlerini indirebileceklerdir.

2- Katma Değer Vergisi Kanununun 17/4-a maddesi ile basit usule tabi mükelleflerin mal teslimleri ve hizmet ifaları 01.07.2003 tarihinden itibaren Katma Değer Vergisinden istisna edilmiştir. Bundan dolayı bu mükellefler, emtia alışlarında ve faaliyet giderlerinde ödedikleri Katma Değer Vergilerini indirim konusu yapamayacaklar fakat gider yazacaklardır.

Basit usule tabi mükellefler, satın aldıkları sabit kıymetlerin bedellerini gider yazamadıkları için bu kıymetlerin Katma Değer Vergilerini de gider yazamazlar. Sabit kıymetlerin alış bedelleri gider yazılmadığı için bunların satılması halinde de satış bedelleri gelir yazılamaz. Ve satışlarda Katma Değer Vergisi de hesaplanmadığı için mükelleflerin sabit kıymet satışında belge düzenleme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu sabit kıymetleri satın alan mükellefler kayıtlarını, noter satış sözleşmesi (taşıtlar için) ve gider pusulası ile tevsik edeceklerdir.

3- Basit usule tabi mükelleflerin 3100 sayılı Kanunun 1. maddesine göre ödeme kaydedici cihaz kullanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Fakat istemeleri halinde ödeme kaydedici cihaz kullanma imkanları bulunmaktadır. Bu ihtiyari hakkını kullanıp ödeme kaydedici cihaz satın alan mükellef, ödediği bedelin tamamını (KDV dahil) 3100 sayılı kanunun 7. maddesine göre emtia satış hasılatından indirebilir. Fakat, basit usule tabi mükellef satın aldığı ödeme kaydedici cihazın alış bedelini gider yazabildiği için sözkonusu cihazın satışı durumunda da fatura kesmek ve hasılat olarak kazancın tespitinde dikkate almak zorundadır.

D- BEYANNAME ÜZERİNDEN İNDİRİLEBİLECEK GİDERLER:

Basit usule tabi mükellefler Gelir Vergisi Kanununun 89 maddesinde ve diğer kanunlarda yer alan indirimleri yıllık gelir vergisi beyannamesi üzerinde

indirim konusu yapabilirler. Söz konusu indirimlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

1- Bağ - Kur Primleri :

1479 sayılı Bağ-Kur Kanununun 49. maddesi hükmü uyarınca, bu kanunda belirtilen şekilde tespit edilen kesenek ve primlerin tümü yılı içinde ödenmek şartıyla gider olarak dikkate alınabilecektir.

Basit usule tabi mükellefler bu şekilde yıl içinde ödedikleri Bağ-Kur prim ve keseneklerini yıllık beyannamenin 16. satırına yazmak suretiyle karlarından mahsup edebilirler. Zarar beyan etmeleri durumunda ise ödenen bu primler oluşan zarara ilave edilebilir.

2- Şahıs ve Bireysel Emeklilik Sigorta Primleri:

Gelir Vergisi Kanunu 89 maddesinde belirtildiği üzere beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim ve katkı tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretleri-

nin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması şartıyla, eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim ve katkı payları kendi gelirlerinden indirilir). Ödenen bu primler, yıllık gelir vergisi beyannamesinin 20. satırına dahil edilmek suretiyle beyan edilen gelirden indirilir.

3- Eğitim ve Sağlık Harcamaları :

Gelir Vergisi Kanununun 89.maddesinde gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları (mükerrer 121 inci madde çerçevesinde eğitim ve sağlık harcamaları nedeniyle vergi indiriminden yararlanan ücretliler, aynı harcamalarını bu hükümden yararlanarak matrahlarından indiremezler) Ödenen bu primler, yıllık gelir vergisi beyannamesinin 21. satırına dahil edilmek suretiyle beyan edilen gelirden indirilir.

4- Okul Yurt Ve Sağlık Tesislerine İlişkin Bağış Ve Yardımlar:

Gelir Vergisi Kanunu 89.maddesinde Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi inşası

dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamının indirim konusu yapılabileceği açıklanmıştır. Ödenen bu primler, yıllık gelir vergisi beyannamesinin 22. satırına dahil edilmek suretiyle beyan edilen gelirden indirilir.

5- Diğer Bağış ve Yardımlar:

Gelir Vergisi Kanununun 89.madde-sinde yer alan gıda bankacılığı harca-maları, kültür ve sanat harcamaları, sponsorluk harcamaları ile diğer ka-nunlarda yer alan ve indirimi kabul edilen bağış ve yardımlar da yıllık be-yannamenin 23.satırına ilave edilerek beyan edilen gelirden indirilebilir. Ödenen bu primler, yıllık gelir vergisi beyannamesinin 23. satırına dahil edil-mek suretiyle beyan edilen gelirden in-dirilir.

6- Sakatlık İndirimi:

Basit usulde vergilendirilen mükellef-ler Gelir Vergisi Kanununun 31.mad-desine istinaden; (2005 yılı için belirle-nen) birinci derecede sakatlar için ay-lık 480 YTL, ikinci derecede sakatlar için aylık 240 YTL, üçüncü derece sa-katlar için ise aylık 120 YTL'yi yıllık gelir vergisi beyannamesinin 24. satırı-na yazarak beyan ettikleri gelirden in-direbilirler.

D-BASİT USULDE VERGİNİN TARHI VE ÖDEME ZAMANI:

Gelir Vergisi Kanununun 92. madde-sinde; gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olma-sı halinde bir takvim yılına ait beyan-namenin, izleyen yılın Şubat ayının on-beşinci günü akşamına kadar, vergiyi tarha yetkili vergi dairesine verilmesi-nin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Şubat ayında verilen beyannameye istinaden tarh edilen gelir vergisi, Şubat ve Hazi-ran aylarında 2 eşit taksitte ödenir.

Basit usule tabi mükelleflerin bu gelir unsurunun yanında diğer gelir unsurlarına da sahip olmaları halinde, yıllık gelir vergisi beyannamesinin mart ayı-nın onbeşinci günü akşamına kadar ve-rilmesi gerekmektedir. Tarh edilen vergi, Mart ve Temmuz aylarında 2 eşit taksitte ödenir.

Basit usule tabi mükellefler Gelir Ver-gisi Kanununun 94. maddesinde sayı-lan ödemeleri yaptıklarında vergi kes-mek zorunda değildirler. Bundan dola-yı basit usule tabi mükelleflerin muhta-sar beyanname verme yükümlülükleri bulunmamaktadır.

Basit usule tabi mükelleflerin Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 120. maddesine istinaden Geçici Vergi mü-kellefiyetleri bulunmamaktadır.

88 numaralı Katma Değer Vergisi Ge-nel Tebliği ile (01.07.2003 tarihinden itibaren) basit usul mükelleflerinin Katma Değer Vergisi Beyannamesi verme yükümlülükleri kaldırılmıştır.

ÖRNEK:

Erzurum ilinde uzun süredir bakkal işletmeciliği faaliyetinde bulunan Tolga Çevik, basit usulde vergilendirilmektedir.

- Mükellefin işyeri kendisine ait olup emsal kira bedeli 2005 yılı için 2.200 YTL'dir.
- Mükellefin 2005 yılındaki emtia alışlarının toplam tutarı 13.000 YTL'dir.
- Toplam emtia satış tutarı ise 24.700 YTL'dir.
- Mükellefin dönem başı emtia stoklarının değeri 1.200 YTL ve dönem sonu emtia stoklarının değerleri 800 YTL'dir.
- Mükellefin 2005 yılındaki toplam faaliyet gideri 2.800 YTL'dir.
- Mükellef dönem içinde 3.000 YTL'na çelik raf, 800 YTL'na ödeme kaydedici cihaz satın alınmıştır. Eski ödeme kaydedici cihazını ise 300 YTL'ye satmıştır.
- Mükellef konut olarak kiraya vermiş olduğu bir adet gayrimenkulundan 2005 yılında toplam 3.200 YTL irat elde etmiştir.
- Mükellef, kayıtlı değeri 3.000 YTL olan gıda maddelerini, işyerinin yanında bulunan Çocuk Esirgeme Kurumu Erzurum Şubesine makbuz mukabilinde bağışlamıştır.

Bu bilgiler ışığında, mükellef;

- emsal kira bedeli 2.300 YTL'nı aşmadığından,
- emtia alım tutarı 47.000 YTL'nı ve emtia satış tutarı 66.000 YTL'nı aşmadığından,

basit usulde vergilendirilmeye devam edecektir.

Mükellefin 2005 yılı ticari kazancı şu şekilde bulunmaktadır:

$$\begin{aligned} \text{Satılan Malların Alış Bedeli} &= 1.200 \text{ YTL} + 13.000 \text{ YTL} - 800 \text{ YTL} \\ &= 13.400 \text{ YTL} \end{aligned}$$

Faaliyet Giderleri : 2.800 YTL

ÖKC Alış Bedeli : 800 YTL

Emtia Satış Hasılatı : 24.700 YTL

ÖKC Satış Bedeli : 300 YTL

$$\begin{aligned} \text{2005 Yılı Ticari Kazancı} &= 24.700 \text{ YTL} + 300 \text{ YTL} - 13.400 \text{ YTL} - 2.800 \text{ YTL} - 800 \text{ YTL} \\ &= 8.000 \text{ YTL} \end{aligned}$$

(Satın alınan çelik raf, sabit kıymet olduğu için, ticari kazancın tespitinde dikkate alınmamıştır. Ödeme kaydedici cihazların alış ve satış bedelleri ise 3100 sayılı kanundaki özel hükümden dolayı ticari kazancın tespitinde dikkate alınmıştır.)

$$\begin{aligned}\text{Safi Kira Geliri} &= 3.200 \text{ YTL} - 2.000 \text{ YTL} - 300 \text{ YTL} \\ &= 900 \text{ YTL}\end{aligned}$$

Mükellefin vergiye tabi gelirini yani vergi matrahını bulmak için ticari kazanç ve safi kira geliri toplamından, 3.000 YTL tutarındaki bağış indirilir. Böylece vergi matrahı;

$$8.000 \text{ YTL} + 900 \text{ YTL} - 3.000 \text{ YTL} = \mathbf{5.900 \text{ YTL}}$$
 olarak bulunur.

Mükellef, yıllık gelir vergisi beyannamesini 15 Mart akşamına kadar vermek, tahakkuk eden gelir vergisini de Mart ve Temmuz aylarında ödemek zorundadır.

SONUÇ:

Ülkemizde basit usulde vergilendirilen mükellef grubu oldukça düşük gelir beyanlarında bulunmaktadır. Buna rağmen dolaysız vergilerin tahakkuk/tahsilat oranına baktığımızda 2004 yılında basit usulde gelir vergisi tahsilatının yüzde 31,81 olarak, 2005 yılı ilk üç aylık dönemde ise 31,96 olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Basit usulde vergilenen mükellef grubundan vergi tahsilat oranının oldukça düşük seyir ettiği görülmektedir.

Basit usulün mevzuatımızda yer alma sebeplerinden birisi belge kullanım oranını artırmaktır. Bu usulde vergileme tamamen belgeler üzerinden yapılmaktadır. Ancak uygulamada basit usulde vergiye tabi olan mükelleflerde belge kullanımının adeta istisnai hale geldiği, bu kişilerden genelde herhangi bir belge alınmadığı ve bu nedenle düşük gelir beyanında buldukları aşikardır.

Basit usulde ticari kazanç sahiplerinin yapmış oldukları gelir beyanları oldukça düşüktür. Basit usul mükelleflerine ait yıllık beyannamelerin idarece işleme konulması için sarf edilen işgücünün maliyeti ile elde edilen hasılat göz önüne alındığında fazla bir gelir getirmediği görülmektedir.

Sonuç olarak; basit usulde vergilendirme sisteminin yerine defter kayıt düzenine dayalı ve gerçek anlamda belge kullanımına yönelik yeni düzenlemeye gidilmesi vergi idaresi açısından daha faydalı olacaktır.